

Fagg

Henrik Karlsson 2019

Gammal släkt med oklart ursprung. Namnet tyder snarare på något medeltida namn än någon konstruktion efter hemort (även om det finns ett antal gårdar som börjar på Fag). Slakten har gett upphov till två Faggegårdar i Styrös socken; på Brännö och på Donsö. Slakten Fagg på Brännö försvann och kom till Göteborg och Donsö. Länsman Lars Jonsson på Brännö köpte 1682 halva Faggegården på Brännö. Efter hans återkomst från Göteborg, där han bodde under kriget, bosatte han sig i Faggegården, och efter honom sonen Jon Larsson. Släktnamnet Fagg försvann under 1700-talet, men gårdsnamnen levde kvar och ättlingar lever ännu.

m. **Lars Fagg**, nämnd 1545 och 1547 i Askims gård (jb – som frälseandbo "Laress Fag"). År 1550 utökad till en Lasse och en Anders i denna gård men 1565-67 bara en Anders (1569 upptas inte gården alls utan hänförs som "knappegården" till brukaren, "herr Gösta", och 1572 Torkel Anundson utan påvisbart samband).

m. **Anders Fagg**, säkerligen född i Askim (se ovan), nämnd i Faggegården på Brännö i jb 1573 och 1581, åren däremellan och sedan t.o.m. 1590 bara Anders. Jb saknas under perioden 1590-1600. Dock får man anse Anders avliden före år 1587-88, då man har fört in "Ennckann" i jb (1589-90 åter Anders, och från 1600 – sonen - Jon).

h. **Marit Erikdotter**, nämnd som änka utan namn 1587-88 och i mtl 1601-06 (Marit, vissa år dock utan namn - bara som änka hos sonen Jon). Även nämnd i domboken 1628 11/9, 1630 29/4 och 1631 8/2, då hon av släktingar i Flatås och Styrös Nordgård fått ersättning för arvejord i Kärra i Fässberg sn (står där med hela namnet som mor till Lars Fagg) och Styrös Nordgård. Sannolikt dotter till Erik Persson i Kärra, nämnd i jb 1545-1600 men säkerligen död före 1600, då sonen Per Eriksson (vilken var den som klandrade arvet ovan) upptas i mtl 1606 och var kommen till mogen ålder med son över 16 år (för att beskattas). Erik Persson i Kärra eller hustrun hade alltså arvejord i Styrös Nordgård.

barn: Jon och Lars, relativt jämgamla, se nedan.

Kommentar

Målet i domboken om Marit Erikdotters (och hennes två systrars) avhändande av arvejord på Styrös är ett exempel på myndigheternas strävan att samla ihop jord till större och bärkraftigare brukningsenheter under en tid då man genom de rådande arvsreglerna (och att man tydligen inte beaktat detta i tillräcklig omfattning för att förebygga det) fått uppleva en betydande uppstyckning (på fackspråk hemmansklyvning) av de ursprungliga gårdarna. Det gällde ju inte bara på öarna. Systerparter t.ex. (som här) kunde ligga kvar i många år (årtionden), kanske som en investering som kunde omsättas i pengar om eget behov uppstod. Bekymret för myndigheterna med uppstyckningen

och önskan om hopsamlade finns dokumenterat i domboken (1681 6/7 och, ännu bättre, 1687 25/6).

Ägaren till en så liten part som det rörde sig om här bodde sällan på platsen. Den blev ibland utbruk. Hur som helst behandlades säkert de här jordparterna slarvigt av ägarna, då de låg långt bort och kunde vara svåra att ta sig till för att bruka (särskilt i skärgården). Det är svårt att räkna ut hur arvejorden kommit till den person som sålde den, som i detta fall. Det kan ha varit genom en förälder, men också genom en far- eller morförälder. Det lönar sig därför inte att spekulera alltför ingående. Detta och andra exempel från Styrös socken visar hur oerhört vanligt det var med ett utspritt ägande i Styrös, Frölunda, Fässberg och Askim socknar och hur ofta man gifte sig mellan socknarna. Öarna var på intet sätt isolerade från omvärlden (övriga häradet).

m. **Jon Fagg**, född på Brännö som son till Anders Fagg ovan. Ägde enligt domboken 1633 1/4 ett halvt pund smörränta (=en fjärdedel av gården) i Donsö Östergård (Faggegården). Nämnd i domboken 1593 10/9 som laggärdsman (då han med bl.a. brodern Lars Fagg begick en 12-mannaed för att fria Bryngel på Köpstadsö från vållande till annans död) och i jb 1600-19. Kan ha varit sexman, då han 1605 redovisade kyrkans pengar för kyrkvårdarna. Säkerligen död före 1619 då han redan i jb 1620 efterträddes av brodern Lars Fagg. Man kan dock sätta hans dödsår till så tidigt som före 1614, det år då Lars Fagg först står för gården (i mtl som mera exakt än jb anger dödsår).

h. **Elin Börjesdotter**, född på Asperö (domboken 1633 ¼ - se kommentaren nedan). Nämnd i domboken 1595 ("Elin Joen Fags" - svärdaterat, då det finns blanka sidor och ingen normal ingress med datum och nämndemän: möjligen 12 maj), då hon fälldes för hor med en "löske"-dräng. Levde till åtminstone 1606 (Jon med hustru i mtl).

barn: Anders, vilken flyttade till Donsö och övertog faderns 1/4 i den gård som kom att bära hans namn. Se nedan.

Kommentar

Det går alltså att bevisa att det funnits en Börge på Asperö under 1500-talet. Han har kunnat extrapoleras utifrån ovan nämnda och andra noteringar i främst domböckerna som nämner flera barn (förutom Elin: Hans, Olof, Gertrud och Börta). Börge själv har inte kommit med i källorna, då det bara finns jb för den tiden (vilken bör vara 1540-talet, då ene brodern Hans Börgesson i mtl 1606 sägs vara över 60 år). Börge på Asperö på 1500-talet alltså bara känd genom sina barn. Deras arvejord uppgick till 3½ (eller möjligen 4) pund av gårdens 8. Det betyder att den andra släkten på Asperö ägde 4½ (eller möjligen 4) pund och därför blev "bästeman" och kom med i jb: släkten Lars-Jon Larsson-Lars Jonsson. De två släkterna var enligt namnskicket säkerligen befryndade, då Jon Larsson (enligt KR död 1599) hade en son Börge på Donsö och möjligen en son Hans (nämnd som husman eller dräng i mtl 1615 och möjligen på ett par ställen i domboken, dock utan att man av detta kan säga att det var han som var länsman (i stället talar det mesta för att det var Hans Börgesson som var det). I övrigt fanns det säkert husmän som inte ägde jord (liksom senare i mtl 1606, då det fanns 4 familjeförsörjare på Asperö, av vilka 2 nog var husmän).

m. **Lars Andersson Fagg**, född på Brännö. Först nämnd i domboken 1593 10/9, som laggärdsman (då han med bl.a. brodern Jon Fagg begick en 12-mannaed för att fria Bryngel på Köpstadsö från vållande till annans död). Samma datum dömdes Lars till böter för sårsmål på Hans Eriksson (på Donsö). Var skeppare och upptas en gång i Öresundstullen 1609 16/5, då han med hemorten Nya Lödöse (behöver inte ha varit bosatt där) förde en liten skuta tillhörig kung Karl genom Öresund. Flyttade till Göteborg någon gång när denna stadsbildning var genomförd. Enligt BML skedde flyttningen 1630 eller 1631 (nämnd t.o.m. 1630 och i den ena längden från 1631 men inte i den andra). I domboken 1639 16/12 sägs han vara invånare i Gbg. Nämns på en tomt 1641 (OD). Död 1646 (levde ännu 1646 28/4, då han och sonen Erik sålde sin arvejord i Kärra i Fässberg sn – se ovan under modern Marit Eriksson, men var död 1647 12/2 då sonen Erik förde hans talan i ett mål om utebliven hushyra 1641 (OD)). I jb nämns han på Brännö från 1620 och sedan som jbgårdsnamn under resten av 1600-talet (dock inte i mtl från 1642).

h. **Kerstin Börjesdotter**, nämnd i domboken 1626 25/9, då maken för hennes räkning avhände arvparten (1/8) i halva skattegården Kroken i Kärra by, Fässberg sn. Bör då enligt jb och uppgifter i domboken ha varit dotter till Börge Persson i Kroken, nämnd 1572-83.

barn: sonen Erik, nämnd i Göteborg 1637-47 (rote III, tomt 11), änkan Ingrid 1655-75. Dotter Bengta g.m. glasmästaren Anders Johansson.

m. **Anders Jonsson Fagg**, nämnd som hemma på Brännö 1632 (KR), men kom till Donsö tidigare. Nämns även 1633, då han vid ting på Brännö 1 april det året skaffade sig bevis på bördsrätten till gårdsparten på Donsö (½ pund smörränta eller ¼ i den östra gården) som han övertagit av fadern (se ovan), varvid även hans lika stora arv på Asperö via modern Elin Börjesdotter registreras. Enligt boskapslängderna registreras han på Donsö från 1631, men i mantals- eller hjonelagslängden redan från 1628 (dräng) och 1629 (hjonelag=gift, sannolikt 1628). Nämns sedan på Donsö till sin död 1691 26/5 (utgammal i mtl 1669 och under barnen, men 1671 åter med hustru och skatt som vanligt). Blev som "hederlig gammal man" nämndeman 1687 (domboken 25/6) efter sonens svärfar Enar Börgesson på Brännö..

h. NN, utgammal från mtl 1680. Död 1696 6/1.

Barn: Jon (enligt mtl gift 1679 – med Börta Enarsdotter från Brännö, han död 1710 bgr 24/4) och Torsten (gift 1686, död 1699 5/12), båda boende på Donsö.

Fagg utan känt samband:

Catharina Fagg, död i Skepplanda sn (P) 1709 bgr 12/3, 57 år gammal. SIReg GLA

Olof Håkansson Fagg, ankarsmed, nämnd i Gbg 1652-78 (burskap 1670 18/1), änkan 1679. OD

Erik Fagg, nämnd i Gbg 1681-96. OD. En dotter död 1670 bgr 18/4.

Anders Fagg, överskult i Gbg, nämnd 1691-1704, död 1708 1/3 (änkan bgr 1709 9/1). OD

Anders Fagg, barn dött i Gbg Domkyrkofs 1693 bgr 28/9. BgrReg

Olof Fagg, änking, död i Gbg Domkyrkofs 1695 bgr 7/1. BgrReg

Åke Torsson Fagg, nämnd i Varberg 1671-78, hade hustru. VbgKämnr

Jacob Fagg, nämnd med hustru på Gamla varvet i mtl 1718-42, på slutet utfattig